

“ΤΕΧΝΗ” ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΑΡΑΚΤΙΚΗ

Η ΧΑΡΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΓΕΝΙΑΣ 1941 - 1967

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΙΟΥΝΙΟΣ 1995

Το ενημερωτικό αυτό τεύχος συνοδεύει την έκθεση έργων ελλήνων χαρακτών που διοργανώνει η “Τέχνη” σε πόλεις της Βορείου Ελλάδος.

Η “Τέχνη” ευχαριστεί:

- τους χαράκτες που πρόσφεραν έργα τους
- το ίδρυμα Ιωάννου Φ. Κωστοπούλου που με τις χορηγίες του βοήθησε να πλουτισθεί η συλλογή χαρακτικών της
- την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, χορηγό αυτής της έκδοσης.

Το Δ.Σ. της “ΤΕΧΝΗΣ”

“ΤΕΧΝΗ” ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΚΑΛΑΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
μέγαρο ΧΑΝΘ, πλατεία ΧΑΝΘ, 54621 Θεσσαλονίκη

Α΄ Έκδοση, Ιούνιος 1995, αντίτυπα 5000

Τό έργο του εξωφύλλου είναι ξυλογραφία του Γιάννη Γουρζή.

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Τυπογραφείο ΘΑΝΑΣΗ ΑΛΤΙΝΤΖΗ, Εθν. Αμύνης 38, Τηλ. 221529, Θεσσαλονίκη

Η ΧΑΡΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΓΕΝΙΑΣ 1941-1967

ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΦΕΤΗΡΙΕΣ. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ. ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΩΝ ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΓΕΝΙΑΣ 1941-1967. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΘΕΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΣΤΥΛΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ.

Ότι σημειώνει εύκολα κάθε μελετητής των προσπαθειών των νεότερων καλλιτεχνών, όσων δηλαδή έρχονται στον κόσμο μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, είναι η έκταση και η ελευθερία των αναζητήσεων όπως και η δύναμη και ο πλούτος της εκφραστικής τους γλώσσας. Χωρίς να περιορίζονται όπως συνεβaine με καλλιτέχνες παλαιότερων περιόδων από την ανάγκη να μείνουν πιστοί σε μια και μόνη κατεύθυνση —την περίφημη στυλιστική καθαρότητα του παρελθόντος— κινούνται με άνεση σε διάφορες τάσεις, πειραματίζονται και χρησιμοποιούν τύπους από τις πιο αντιθετικές κατευθύνσεις, με σκοπό τους να φτάσουν στις προσωπικές διατυπώσεις. Χρησιμοποιούν κάθε είδους τεχνικές, προσαρτούν στοιχεία της ζωγραφικής και χαρακτηριστικά της γλυπτικής ακόμη, για να δώσουν μεγαλύτερη αμεσότητα και εκφραστική αλήθεια στα έργα τους. Δεν έχουν τις αφετηρίες τους μόνο στην οπτική πραγματικότητα, όσο και αν δέχονται ερεθίσματα και από αυτή, αλλά επιχειρούν και κατορθώνουν να εντάξουν στα έργα τους κατακτήσεις της επιστήμης και δυνατότητες της φαντασίας, χαρακτηριστικά του συνειδητού αλλά και του κόσμου του υποσυνείδητου, για να εκφράσουν πιο ολοκληρωμένα την επαφή τους με την ιστορία και τη ζωή.

Η τέχνη των δημιουργών που έρχονται στον κόσμο τα μεταπολεμικά χρόνια είναι η τέχνη των παιδιών μας ουσιαστικά και απαιτεί μια μεγαλύτερη αγάπη και διαφορετική προσέγγιση. Γιατί πρόκειται για μια πορεία που δεν έχει κλείσει αλλά συνεχίζεται, με προσπάθειες που μπορούν να δώσουν κάθε κατηγορίας αποτελέσματα. Με τους χαρακτες που έρχονται στον κόσμο την περίοδο 1941-1967 με άλλους να είναι στην ώριμη φάση της καλλιτεχνικής τους δημιουργίας και άλλους να κάνουν τα πρώτα τους βήματα, καλλιτέχνες που οι περισσότεροι δεν είναι μόνο χαρακτες αλλά και ζωγράφοι, ο μελετητής έχει να αντιμετωπίσει και προβλήματα που δεν είχε με τους παλαιότερους. Προβλήματα τα οποία θα πρέπει να έχουν υπ' όψη τους, τόσο οι αναγνώστες όσο και οι ίδιοι οι καλλιτέχνες, όχι μόνο όσοι περιλαμβάνονται σ' αυτή την επισκόπηση αλλά και όσοι δεν περιλαμβάνονται.

Αν μείνουμε σε μερικές από τις δυσκολίες και τα προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει ο μελετητής, αυτά θα μπορούσαν να συνοψιστούν σε τρεις ομάδες. Η πρώτη ομάδα συνδέεται με την απουσία απόστασης από δημιουργούς και έργα, που δεν επιτρέπει στον μελετητή να προχωρήσει όσο θα ήταν σκόπιμο και θα ήθελε στην παρουσίαση των έργων. Η απουσία απόστασης δυσκολεύει κάθε δυνατότητα αυστηρής κατάταξης και αξιολόγησης. Άλλωστε το γεγονός ότι τα έργα που παρουσιάζονται σχετίζονται με μια συλλογή ενός καλλιτεχνικού σωματείου, μπορεί να εξηγήσει

ως ένα βαθμό, γιατί λείπει ο ένας ή άλλος χαρακτήρας, γιατί γίνεται λόγος για την αλφα και όχι τη βήτα, που μπορεί να θεωρηθεί πιο χαρακτηριστική του προσπάθεια. Μια δεύτερη ομάδα προβλημάτων συνδέεται με την έλλειψη ενός μεγάλου κρατικού μουσείου χαρακτικής που θα βοηθούσε τον μελετητή να πλησιάσει περισσότερα χαρακτηριστικά κάθε καλλιτέχνη, να κάνει συγκρίσεις, να διορθώσει απόψεις του. Όπως και με την έλλειψη ουσιαστικών καταλόγων εκθέσεων με μελέτες και εικόνες έργων διαφόρων χαρακτών και ζωγράφων που ασχολούνται και με την χαρακτική. Μια τρίτη ομάδα προβλημάτων συνδέεται με τον μεγάλο αριθμό καλλιτεχνών και το πλήθος των αιθουσών εκθέσεων, που δεν επιτρέπει ούτε κι αν διαθέτει κανείς όλο του τον χρόνο να πλησιάσει έργα που παρουσιάζονται. Αν σημειώσει μάλιστα κανείς και το γεγονός ότι μερικοί από τους νεώτερους πρωτοπαρουσιάζονται, καταλαβαίνει καλύτερα τον χαρακτήρα των δυσκολιών. Ακόμη στις άλλες δυσκολίες πρέπει να προστεθεί το ότι για την κατάταξη μερικών από τους καλλιτέχνες έχουμε σχετικά περιορισμένο έργο τους, σε μια κατεύθυνση που τίποτε δεν αποκλείει την αλλαγή της. Έτσι και η επισκόπηση αυτή είναι για αντικειμενικούς λόγους λειψή και ίσως αδικεί μερικούς από τους καλλιτέχνες με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Περιορίζεται στις προσπάθειες δημιουργών που έχει έργα η συλλογή χαρακτικών της "ΤΕΧΝΗΣ", στην οποία φυσικά θα προστεθούν στο μέλλον κι άλλα τόσο όσων περιλαμβάνονται όσο και όσων λείπουν. Αυτά πάντως δεν πρέπει να μας εμποδίσουν από το να επιχειρήσουμε μια απόπειρα παρουσίασης καλλιτεχνών και έργων που διαθέτει αυτή τη στιγμή η συλλογή.

Ότι κάνει ιδιαίτερη εντύπωση ακόμη και με τις προσπάθειες που έχουμε είναι η έκταση των αναζητήσεων και ο πλούτος των διατυπώσεων των καλλιτεχνών μας. Γιατί έχουμε έργα που κινούνται σε όλες τις στυλιστικές τάσεις και ασχολούνται με όλες τις θεματογραφικές περιοχές και όλες τις τεχνικές, ξυλογραφία και χαλκογραφία, λιθογραφία και μεταξοτυπία, οξυγραφία και λινόλεουμ, ασπρόμαυρη και έγχρωμη χαρακτική. Όπως και ότι έχουμε έργα τα οποία αναπτύσσονται σε μεγάλες επιφάνειες όπως και σε πολύ μικρές και χρησιμοποιούν τη τοιχογραφία και τη μεικτή τεχνική. Επίσης ιδιαίτερα πρέπει να τονιστεί ότι στις πιο χαρακτηριστικές προσπάθειες χαρακτες και ζωγράφοι-χαρακτες διακρίνονται για την απόλυτη κατοχή των δυνατοτήτων της χαρακτικής και ειδικά κάθε τεχνικής της. Συγκεκριμένα των ειδικών τύπων της ξυλογραφίας με τον τονισμένο ρόλο της γραμμής, της χαλκογραφίας με τον χαρακτήρα των τονικών διαβαθμίσεων, του λινόλεουμ και της μεταξοτυπίας με τις ευκολίες επεξεργασίας του υλικού, της μεικτής τεχνικής με τη δυνατότητα συνδυασμών της. Όπως ακόμη την αξιοποίηση του ρόλου των αντιθέσεων άσπρου και μαύρου και του κενού με το γεμάτο στην ασπρόμαυρη χαρακτική και των εκφραστικών δυνατοτήτων του χρώματος στην έγχρωμη, της μεγάλης και της μικρής επιφάνειας, του ενός ή του άλλου εργαλείου σε κάθε περίπτωση. Με στοιχεία που άλλοτε συνδέονται με καθιερωμένους τύπους της παράδοσης και άλλοτε με τη χρησιμοποίηση τύπων από τις σύγχρονες αναζητήσεις ή και με τον συνδυασμό τους, η χαρακτική της γενιάς αυτής διακρίνεται για την πολλαπλότητα και το εκφραστικό της περιεχόμενο. Στις πιο χαρακτηριστικές και σημαντικές της προσπάθειες εκφράζονται με προσωπικό τρόπο συναντήσεις και ανησυχίες, εξομολογήσεις και συχνά

κριτικές ή θετικές στάσεις για τον κόσμο και τη ζωή. Πάντα διαπιστώνει κανείς μια σταθερή προσπάθεια των καλλιτεχνών να προχωρήσουν σε καθαρά προσωπικές διατυπώσεις, με ειλικρίνεια και πειστικότητα. Ακόμη και στις περιπτώσεις που διαφαίνεται κατά κάποιο τρόπο η στενή επαφή με μια στυλιστική κατεύθυνση, είναι η καθαρά προσωπική έρευνα που δίνει τον τόνο, στην αξιοποίηση της κάθε ιδιαίτερης τεχνικής και την εκμετάλλευση παλαιότερων ή και νέων τύπων. Και όπως καταλαβαίνει κανείς εύκολα η παρουσίαση των καλλιτεχνών και των έργων δεν μπορεί να γίνει με βάση την θεματογραφία, την στυλιστική κατεύθυνση ή την τεχνική. Δεν μπορούμε δηλαδή να πλησιάσουμε τα έργα που έχουμε σε θεματικές ομάδες ή στυλιστικές ενότητες ή τεχνικές. Γιατί η θεματογραφία δεν παίζει ουσιαστικό ρόλο στη σύγχρονη τέχνη, η στυλιστική τάση δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί γιατί έχουμε καλλιτέχνες που κινούνται σε διάφορες κατευθύνσεις, ενώ μερικοί αναζητούν ακόμη τον δρόμο τους, όπως και η τεχνική γιατί θα διασπούσε την ενότητα του συνόλου. Έτσι δεν μένει και μπορεί να θεωρηθεί σαν περισσότερο γόνιμη η καθαρά χρονολογική κατάταξη και ειδικά αυτή με βάση τη χρονιά που έρχονται στον κόσμο. Γιατί αυτή άλλωστε παίζει καθοριστικό ρόλο και για την διαμόρφωση των πεποιθήσεων, των μορφολογικών αναζητήσεων και της επικράτησης του προσωπικού τους ιδιώματος.

Με την **Πηνελόπη Γκόλαντα** (1941) που σπούδασε χαρακτική στην Α.Σ.Κ.Τ. και τις ξυλογραφίες της έχουμε δύο προσπάθειες που κινούνται σε διαφορετικές κατευθύνσεις. Στη μία χρησιμοποιείται το αφηρημένο λεξιλόγιο και στην άλλη η σχηματοποίηση, ο ελλειπτικός χώρος και τα υπαινικτικά χαρακτηριστικά. Έγχρωμη χαρακτική στα δύο χαρακτικά της Γκόλαντα κάνει ιδιαίτερη εντύπωση η αξιοποίηση των εκφραστικών δυνατοτήτων του χρώματος και ο χαρακτήρας του χώρου. Έτσι χωρίς να περιγράφει ουσιαστικά ο καλλιτέχνης, δίνει χαρακτικά που υποβάλλουν με πειστικό τρόπο τον χαρακτήρα του θέματος και ιδιαίτερα του χώρου, που φαίνεται ότι την ενδιαφέρει περισσότερο.

Σαφέστερα με το πρόβλημα του χώρου ασχολείται στις μεταξοτυπίες της, η **Όπη Ζούνη** (1941) με σπουδές κι αυτή στην Α.Σ.Κ.Τ. Η Ζούνη χρησιμοποιεί με πραγματικά θαυμάσιο τρόπο το γεωμετρικό λεξιλόγιο, τις χρωματικές αξίες και τον ρόλο της κεντρικής προοπτικής για να δώσει νέες διαστάσεις στις έγχρωμες μεταξοτυπίες της. Με την επανάληψη των ίδιων γεωμετρικών τύπων και τις διαφορές των καθαρών περισσότερων χρωμάτων της και πολύ περισσότερο με τον τονισμό της προοπτικής απόδοσης των θεμάτων της, κατορθώνει να επιβάλλει ένα νέο ανεξάρτητο από το φυσικό χώρο, καθαρά προσωπικό χώρο, που παρασύρει τον θεατή στην τροχιά του. Λιτότητα, καθαρότητα, λογική και γεωμετρία, χρησιμοποιούνται για να δώσουν ένα εσωτερικό χώρο, χώρο της ψυχής περισσότερο.

Στο κλίμα του κριτικού ρεαλισμού με την ιδιαίτερη χρησιμοποίηση εξπρεσιονιστικών τύπων μας μεταφέρει ο **Χρόνης Μπότσογλου** (1941) που σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. με τις χαλκογραφίες του. Τα βασικά χαρακτηριστικά της χαλκογραφίας του Μπότσογλου στην έγχρωμη και την ασπρόμαυρη τεχνική της, είναι ο χαρακτήρας των εξπρεσιονιστικών τύπων και η ποιότητα της γραμμής του. Ο Μπότσογλου χρησιμοποιεί θαυμάσια όλες τις δυνατότητες της χαλκογραφίας, από τον ρόλο του σχεδίου με τις πολύ λεπτές γραμμές στις μεταπτώσεις του μαύρου και το ρόλο του κε-

νού στο χαρακτήρα του χώρου. Αυτά σε συνδυασμό με την αξιοποίηση εξπρεσιονιστικών τύπων, με περιορισμένες παραμορφώσεις, ελλειπτικά στοιχεία και ουδέτερο χώρο δίνουν στα χαρακτηριστικά του εκφραστική δύναμη και αμεσότητα. Πρόκειται για μια χαρακτηριστική που με κυρίαρχο στοιχείο την ποιότητα της γραμμής της και τον χαρακτήρα των μορφών της δίνει εξαιρετικές εκφραστικές προεκτάσεις στα έργα του.

Στο κλίμα των αφηρημένων τάσεων και των γεωμετρικών τύπων κινείται και η έγχρωμη χαλκογραφία του **Γιάννη Μπουτέα** (1941). Μαθητής του Κώστα Γραμματόπουλου στην Α.Σ.Κ.Τ. ο Μπουτέας ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για ένα προσωπικό συνδυασμό γραμμικών και χρωματικών διατυπώσεων για να εκφράσει περισσότερο την οργάνωση του χώρου. Χρησιμοποιεί το γεωμετρικό λεξιλόγιο για να δώσει τα γραμμικά χαρακτηριστικά της οργάνωσης του χώρου στην οποία αποβλέπει και τις χρωματικές αξίες για να τονίσει διάφορους άξονές του. Έτσι επιβάλλεται ένα είδος διαλόγου γραμμικών και χρωματικών αξιών που ολοκληρώνεται με την επιβολή δυναμικών και επεκτατικών τύπων, που διευρύνουν τον χώρο. Αυτά σε συνδυασμό με μια τυπικά ατεκτονική περισσότερο οργάνωση δίνουν στη χαρακτηριστική του μια εξαιρετικά προσωπική φωνή, που επιβάλλεται με την λιτότητα και την ασκητικότητα της.

Με την **Ιριδα Ξυλά-Ξανάλατου** (1941) που σπούδασε ζωγραφική και χαρακτηριστική στο Λονδίνο έχουμε μια άλλη χαρακτηριστική περίπτωση, που κινείται στα πλαίσια των νεοπαραστατικών τάσεων. Γιατί η Ξυλά-Ξανάλατου, αν και έχει σαν αφηρησία στις λιθογραφίες της το συγκεκριμένο δεν περιορίζεται στην ρεαλιστική περιγραφή των θεμάτων της. Χρησιμοποιεί την σχηματοποίηση και τα υπαινικτικά περισσότερο χαρακτηριστικά για να μεταφέρει στον θεατή το εσωτερικό περιεχόμενο των θεμάτων της. Συνδυάζει γεωμετρικά και βιόμορφα θέματα, χρησιμοποιεί τύπους της Ποπ Αρτ, με πίνακες μέσα στον πίνακα και υποβάλλει με εξαιρετικά πειστικό τρόπο το περιεχόμενο του χώρου. Έτσι δίνει χαρακτηριστικά που συνδυάζουν τον χαρακτήρα της γραμμής με την εσωτερικότητα του χώρου και πείθουν τον θεατή για την γνησιότητα και την αμεσότητα της ματιάς της.

Σε μια άλλη κατεύθυνση μας μεταφέρει στις έγχρωμες ξυλογραφίες της η **Μία Περιβόλα** (1942) που σπούδασε στη Βοστώνη και τη Βιέννη. Μια πρώτη εντύπωση με τα χαρακτηριστικά της Περιβόλα είναι ότι σ' αυτά καθοριστικό ρόλο παίζουν ιδιαίτερα οι καθαρά ζωγραφικές αξίες και ο προβληματικός και ακαθόριστος χώρος. Η θεματογραφία της βασίζεται τόσο στην χρησιμοποίηση της ανθρώπινης μορφής, με μαυνεριστικό τρόπο —κόψιμο των μορφών, διαφορετικές κλίμακες, υπαινικτικά χαρακτηριστικά— όσο και στις παρεμβολές σκόπια ακαθόριστων τύπων με συμβολικές προεκτάσεις που δίνουν στα έργα της ένα ιδιαίτερο περιεχόμενο. Φαίνεται ότι η καλλιτέχνης ενδιαφέρεται περισσότερο να υποβάλλει οράματα και να εκφράσει ανησυχίες που ολοκληρώνονται τόσο με τον ρόλο των μορφών και τον χαρακτήρα του χώρου της όσο και την συχνά εξπρεσιονιστική φωνή του χρώματός της. Πρόκειται για μια χαρακτηριστική ιδεαλιστικής αφηρησίας και συμβολικών τάσεων που βασίζεται στον συνδυασμό της γραμμής με την εκφραστική χρησιμοποίηση του χρώματος.

Μαθήτρια του Κώστα Γραμματόπουλου στην Α.Σ.Κ.Τ. και η **Ζωή Αλαφούζου** (1943) διακρίνεται στην έγχρωμη ξυλογραφία της για τον καθοριστικό ρόλο της γραμμής και την δύναμη υποβολής του χρώματος. Έτσι και ενώ έχει σαν ερέθισμα

την οπτική πραγματικότητα και τον φυσικό χώρο ειδικά, η Αλαφούζου δεν περιορίζεται στην εξωτερική και περιγραφική αναφορά των θεμάτων της. Αποβλέπει και κατορθώνει να συλλάβει τα δομικά χαρακτηριστικά και τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του θέματός της τον οποίο μεταφέρει στη χαρακτηριστική της σε αυτόνομες εκφραστικές αξίες, που τονίζονται τόσο από τους γραμμικούς συνδυασμούς όσο και την χρωματική επένδυση. Χρησιμοποιεί με προσωπικό τρόπο τον ρόλο της γραμμής σε κάθε είδους σχηματισμούς και οργανώνει την επιφάνεια με ένα είδος αντιστικτικής παράθεσης των χρωματικών αξιών. Με τον τρόπο αυτό, διαγώνια και κυκλικά θέματα, ενεργητικά και παθητικά χαρακτηριστικά, πλουτίζουν με πλούσια εκφραστικά αποτελέσματα τα έργα της.

Με την χαρακτηριστική της **Άννας Κοράκη** (1944) που σπούδασε κοντά στον Κώστα Γραμματόπουλο και ακόμη στη Λιέγη, χαλκογραφία και μεταξοτυπία, έχουμε προσπάθειες που βασίζονται στο συνδυασμό γραμμικών και χρωματικών αξιών. Ταυτόχρονα στα έργα της που έχουμε, είναι η λιτότητα και η εσωτερικότητα της γραμμής και τα ενιαία χρώματα που δίνουν τον τόνο. Ιδιαίτερη εντύπωση κάνει η γραμμή της Κοράκη, που διακρίνεται για την ρευστότητα και την ευαισθησία της, καθώς και ο ρόλος μιας αυστηρής παράλληλα οργάνωσης της όλης επιφάνειας των έργων της. Με τον τρόπο αυτό συνδυάζεται περιέργα αυστηρότητα και ευαισθησία, λογική και γεωμετρική θέληση και εσωτερικότητα, ο ρόλος του νου και η φωνή της καρδιάς.

Η **Αριστέα Κριτσωτάκη** (1945) με σπουδές στην Ακαδημία Καλών Τεχνών της Ρώμης, όπου διδάσκει από το 1986 χαρακτηριστική, βασίζεται άλλοτε στον καθοριστικό ρόλο της γραμμής και άλλοτε στον χαρακτήρα του χρώματος στις έγχρωμες ξυλογραφίες της. Σε έργα της που παίζει σημαντικό ρόλο το χρώμα είναι συνήθως τα γεωμετρικά θέματα και τα παραπληρωματικά στοιχεία που δίνουν τον τόνο μαζί με τον ενεργητικό χαρακτήρα του χώρου. Αλλά αναμφίβολα σε πολύ πιο ολοκληρωμένες και προσωπικές διατυπώσεις φτάνει η Κριτσωτάκη όταν βασίζεται περισσότερο στον εκφραστικό χαρακτήρα της γραμμής που την βοηθάει να προχωρήσει μακρύτερα. Γιατί στην περίπτωση αυτή και ενώ έχει σαν αφετηρία την οπτική πραγματικότητα κατορθώνει με τον πλούτο και τον χαρακτήρα του σχεδίου της να υποβάλει όλο το περιεχόμενο του θέματος. Με γραμμικές διατυπώσεις που διακρίνονται για την ποιότητα και την αμεσότητά τους και παρασύρουν τον θεατή με την εκφραστική τους αλήθεια.

Με τον **Γιάννη Ψυχοπαίδη** (1945) που σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. και την Ακαδημία Καλών Τεχνών του Μονάχου, έχουμε μια από τις πιο χαρακτηριστικές προσπάθειες στο κλίμα του κριτικού ρεαλισμού. Στη χαλκογραφία του ο Ψυχοπαίδης χρησιμοποιεί με καθαρά προσωπικό τρόπο κοινά και γνωστά θέματα —όπως τα παπούτσια, μια αναφορά και στον Βαν Γκογκ— σε νέους συνδυασμούς ικανούς να υποβάλουν στον θεατή κάθε είδους προεκτάσεις. Έτσι με φαινομενικά άσχετα μεταξύ τους θέματα σ' ένα κοινό χώρο και με την έμφαση σε ένα ρεαλιστικό μορφολογικό λεξιλόγιο που φτάνει στις διατυπώσεις του βερισμού, θέτει ερωτήματα στα οποία υποχρεώνεται ο θεατής να απαντήσει. Με την διακριτική χρησιμοποίηση του χρώματος και την οξύτητα και ευαισθησία της γραμμής του κατορθώνει κυριολεκτικά να εμψυχώνει τα αντικείμενα και να νοηματοδοτεί το χώρο. Πρόκειται αναμφίβολα για μια

χαρακτική που διακρίνεται για τη γνησιότητα και την αμεσότητα της γλώσσας της, την σαφήνεια και την ποιότητα των διατυπώσεών της.

Στην αξιοποίηση των καθαρά παραδοσιακών τύπων της χαρακτικής και ειδικά της ξυλογραφίας κινείται ο **Νίκος Μπαχαρίδης** (1946) που εργάζεται τόσο την γλυπτική όσο και την χαρακτική. Έτσι τόσο στην ξυλογραφία όσο και το λινόλεουμ τον τόνο τον δίνουν ουσιαστικά τα ίδια χαρακτηριστικά, που είναι η αφετηρία του από την οπτική πραγματικότητα και η έμφαση στην πιστή απόδοση όλων των στοιχείων του θέματος. Στην χαρακτική του Μπαχαρίδη κάνει ιδιαίτερη εντύπωση η ασφάλεια και η πληρότητα της γραμμής του καθώς και η δυνατότητά του στην καταλογράφηση του πραγματικού. Αλλά δεν είναι τόσο τα θεματογραφικά χαρακτηριστικά και η πιστότητα της απόδοσης των μορφών που δίνει τον τόνο, όσο μια πραγματικά εξαιρετική κατοχή των τύπων της χαρακτικής που του επιτρέπει να προχωρήσει μακρύτερα. Έτσι με τον χαρακτήρα και την ευαισθησία της γραμμής του, τον ρόλο άλλοτε των καμπυλόμορφων και άλλοτε των οριζόντιων και καθέτων τύπων, τα χαρακτικά του κερδίζουν μια πλούσια εκφραστική φωνή.

Με την **Αγγελική Ντάγκαρη** (1947) που σπούδασε ζωγραφική και χαρακτική μαζί με άλλα στο Παρίσι έχουμε με τις χαλκογραφίες της έργα που κινούνται σε διαφορετικές στυλιστικές κατευθύνσεις. Στη μια περίπτωση βασίζονται στο αφηρημένο μορφοπλαστικό λεξιλόγιο και τις χρωματικές περισσότερες αξίες και στην άλλη στην λιτότητα των μορφών, την διαμερισματοποίηση της επιφάνειας και τον καθοριστικό ρόλο του σχεδίου. Στην έγχρωμη χαλκογραφία της Ντάγκαρη συνδυάζονται κάθε κατηγορίας μορφικοί σχηματισμοί που κινούνται ελεύθερα στον χώρο και διακρίνονται για την έμφαση στην κίνηση και τους κάθε είδους συνδυασμούς των. Στην ασπρόμαυρη χαλκογραφία με τους πίνακες μέσα στον πίνακα, τον συνδυασμό γεωμετρικών και βιόμορφων θεμάτων είναι η λιτότητα και ποιότητα του σχεδίου της που δίνει τον τόνο. Με τον χαρακτήρα του σχεδίου περισσότερο με το οποίο επιβάλλονται και καθαρά πλαστικά στοιχεία στο έργο, ολοκληρώνει καλύτερα την φωνή της η χαρακτική της Ντάγκαρη.

Στα πλαίσια των σουρρεαλιστικών τάσεων μας μεταφέρει η χαρακτική του **Δημήτρη Γέρου** (1948) που έχει κάνει ελεύθερες σπουδές και μας έχει δώσει τόσο ασπρόμαυρες όσο και έγχρωμες χαλκογραφίες. Στη χαρακτική του Γέρου έχουμε όλα τα γνωστά χαρακτηριστικά των σουρρεαλιστικών τάσεων, προβληματικό χώρο, άσχετα μεταξύ τους θέματα, διαφορετικές κλίμακες, πίνακες μέσα στον πίνακα, αινιγματική ατμόσφαιρα, ταυτόχρονα ρεαλιστικό λεξιλόγιο και σχηματοποίηση, παραστατικά και αφηρημένα στοιχεία. Τα καθαρά προσωπικά χαρακτηριστικά της χαρακτικής, αλλά και της ζωγραφικής του Γέρου, από τα οποία επηρεάζεται και η χαρακτική του είναι η οξύτητα και ασφάλεια του σχεδίου του και η δύναμη υποβολής του χρώματός του στην έγχρωμη χαρακτική του. Με τον συνδυασμό βεριστικής περιγραφής για μερικά θέματα και σχηματοποίησης για άλλα, καθώς και με τον ελλειπτικό και προβληματικό χαρακτήρα χώρου του, τα χαρακτικά του κερδίζουν εξαιρετικές εκφραστικές προεκτάσεις.

Σε μια άλλη κατεύθυνση κινείται η χαρακτική —στη συγκεκριμένη περίπτωση η έγχρωμη χαλκογραφία— της **Μαρίας Ζιάκα** (1948) που σπούδασε στη Φλωρεντία

και στο Λονδίνο. Βαρύς, ακαθόριστος και προβληματικός χώρος, υπαινικτική απόδοση των θεμάτων και γενικά αινιγματική ατμόσφαιρα είναι τα χαρακτηριστικά που δίνουν τον τόνο. Αν και στο έργο συνδυάζονται βιόμορφα και γεωμετρικά θέματα, κάθετα, οριζόντια και διαγώνια στοιχεία, καθοριστικό ρόλο για το εκφραστικό περιεχόμενο του συνόλου παίζουν τα βαριά, σκοτεινά χρώματα και η αινιγματική σχεδόν φασματική ατμόσφαιρα του συνόλου. Ο ελλειπτικός τρόπος με τον οποίο εμφανίζονται οι μορφές και η σκόπιμη υπαινικτική απόδοση όχι μόνο λεπτομερειών αλλά και μεγάλων ενοτήτων, δίνει τον χαρακτήρα νυχτερινού οράματος με εφιαλτικό χαρακτήρα στο σύνολο. Πρόκειται για μια χαρακτηριστική από την οποία σκόπιμα όλα υποβάλλονται ακαθόριστα, αινιγματικά, προβληματικά.

Σ' ένα καθαρά ποιητικό κλίμα μας μεταφέρει η χαρακτηριστική της **Μαίρης Σχοινά** (1948), έγχρωμη και ασπρόμαυρη ξυλογραφία, που σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. Γιατί η Σχοινά που έχει, στα έργα που έχουμε, σαν αφετηρία της την οπτική πραγματικότητα —τοπιογραφία και ανθογραφία— χρησιμοποιεί στη χαρακτηριστική της με προσωπικό τρόπο τύπους του εμπρεσιονισμού, που της επιτρέπουν να ολοκληρώσει καλύτερα τις προθέσεις της. Έτσι δίνει μια χαρακτηριστική στην οποία πέρα από την έμφαση στο στιγμιαίο, καθοριστικό ρόλο παίζει η αξιοποίηση του φωτός που δίνει και το ιδιαίτερο περιεχόμενο των θεμάτων της. Γιατί ενώ έχει σαν αφετηρία της την οπτική πραγματικότητα η Σχοινά δεν περιορίζεται σε μια εξωτερική επιφανειακή μεταφορά της στα έργα της, αλλά προχωρεί σε μια προσωπική μετάφραση των καθοριστικών τους στοιχείων. Έτσι τα έργα της διακρίνονται για την εσωτερικότητα και τον καθαρά ποιητικό χαρακτήρα των διατυπώσεών τους. Η ευγένεια και η εσωτερικότητα του χρώματός της συναγωνίζεται την ποιότητα και την σαφήνεια του σχεδίου της, στοιχεία που δίνουν εξαιρετικές εκφραστικές προεκτάσεις στη χαρακτηριστική της.

Με τη χαρακτηριστική της **Βίκυς Τσαλαματά** (1948) σε μεικτή τεχνική, που σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. και την Μπολώνια, έχουμε μια άλλη κατεύθυνση. Πρόκειται για προσπάθεια στην οποία συνδυάζονται με προσωπικό τρόπο τύποι από διάφορες κατευθύνσεις των σύγχρονων τάσεων όπως η διαμερισματοποίηση της επιφάνειας της Ποπ, η χρησιμοποίηση του πίνακα μέσα στον πίνακα και των παραστατικών με τις αφηρημένες διατυπώσεις. Με τον τρόπο αυτό αποκτά ένα πολυδιάστατο περιεχόμενο το έργο, το οποίο κερδίζει και νέες εκφραστικές προεκτάσεις. Ακόμη ο συνδυασμός γεωμετρικών τύπων και λυρικών χρωμάτων χρησιμοποιείται για να τονίσει ακόμη περισσότερο το ίδιο το περιεχόμενο που δεν αφήνει αδιάφορο τον θεατή. Πρόκειται ουσιαστικά για μια χαρακτηριστική στην οποία τον καθοριστικό ρόλο τον έχουν οι ζωγραφικές αξίες που δίνουν και τον όλο χαρακτήρα του έργου.

Με την χαρακτηριστική στην τεχνική της ξυλογραφίας της **Ρουμπίνας Σαρελάκου** (1950) μαθήτριας του Γραμματόπουλου στην Α.Σ.Κ.Τ. έχουμε μια προσπάθεια που βασίζεται στην μελετημένη χρησιμοποίηση των αντιθέσεων του μαύρου και του άσπρου και την έμφαση στις ρεαλιστικές αξίες. Έτσι το έργο διακρίνεται για τον ενεργητικό ρόλο του χώρου που τονίζεται από την οργάνωση και παράλληλα με την παράθεση των θεμάτων, τα οποία με τα καμπυλόμορφα θέματα απαντούν στα κάθετα και διαγώνια τα οποία τα συνοδεύουν. Και ενώ το έργο βασίζεται στο ρεαλιστικό μορφοπλαστικό λεξιλόγιο και τις περιγραφικές αξίες, το σύνολο διακρίνεται και για

μια περισσότερο ποιητική πνοή. Πρόκειται για μια χαρακτηριστική που αξιοποιεί θευμάσια τις αντιθέσεις του άσπρου με το μαύρο και του γεμάτου με το άδειο, που επιβάλλεται με την ειλικρίνεια και την ποιότητα των διατυπώσεών της.

Σε μια κατεύθυνση στην οποία αξιοποιούνται θαυμάσια οι δυνατότητες της χαλκογραφίας κινείται η χαρακτηριστική της **Μαγδαληνής Σιάμκουρη** (1950) που σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. με δάσκαλό της τον Εξαρχόπουλο. Στις χαλκογραφίες της Σιάμκουρη διαφαίνεται εύκολα η θητεία της στο κλίμα των εμπρεσιονιστικών τάσεων, τόσο στη θεματογραφία όσο και το μορφο-πλαστικό λεξιλόγιο. Αυτό σημειώνεται εύκολα στο ρόλο του φωτός και την ιδιαίτερη έμφαση στις τονικές διαβαθμίσεις του μαύρου στις χαλκογραφίες της αλλά και στις λιθογραφίες της. Στις λιθογραφίες της ιδιαίτερα διαπιστώνει κανείς καλύτερα την ποιότητα και την ασφάλεια του σχεδίου της, που δίνει εξαιρετικές εκφραστικές προεκτάσεις στα έργα της. Στις δύο τεχνικές πάντως κάνει εντύπωση ο θαυμάσιος τρόπος με τον οποίο η Σιάμκουρη κατορθώνει να μας δίνει την ίδια την ατμόσφαιρα του θέματος.

Σ' ένα περισσότερο ελεύθερο από τις ρεαλιστικές αξίες κλίμα μας μεταφέρει η χαρακτηριστική της **Δήμητρας Σιατεργλή** (1952) που σπούδασε στην Μπολώνια και από το 1977 έχει ανοίξει εργαστήριο χαρακτηριστικής μαζί με τον ζωγράφο και χαράκτη Πίνο Παντολφίни. Και ενώ φαίνεται ότι έχει σαν αφετηρία την οπτική πραγματικότητα σε καμιά περίπτωση δεν περιορίζεται στην εξωτερική περιγραφική αναφορά των θεμάτων της. Στις έγχρωμες χαλκογραφίες πέρα από τον καθοριστικό ρόλο των χρωματικών αξιών είναι μια ελεύθερη απόδοση των ερεθισμάτων της, που βασίζεται στην προτίμησή της για τα καμπυλόμορφα στοιχεία και την υπαινικτική απόδοση των θεμάτων της. Με τον τρόπο αυτό η χαρακτηριστική της συνδυάζει με εξαιρετικά πειστικό τρόπο τον ρόλο της γραμμής και τον χαρακτήρα του χρώματος για να δώσει έργα που διακρίνονται για την ευαισθησία τους και για τις πλούσιες εκφραστικές προεκτάσεις.

Με τον **Γιάννη Γουρζή** (1953) που εργάζεται την χαλκογραφία και την ξυλογραφία σε όρθιο ξύλο, που σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. ζωγραφική —ιδιαίτερα νωπογραφία— και χαρακτηριστική, έχουμε τον πιο προσωπικό και προικισμένο χαράκτη μικρογραφικών τύπων. Ο Γουρζής που ενδιαφέρεται για όλες τις θεματογραφικές περιοχές, ιδιαίτερα στην ξυλογραφία του μας έχει δώσει έργα με θέμα τη Νεκρή Φύση και την ανθρώπινη μορφή, το φυσικό χώρο και τον καθημερινό μόχθο. Χρησιμοποιεί το ρεαλιστικό μορφοπλαστικό λεξιλόγιο με το οποίο κατορθώνει να αιχμαλωτίσει κυριολεκτικά το εσωτερικό περιεχόμενο των θεμάτων του. Σε ελάχιστες επιφάνειες που συχνά δεν ξεπερνούν τα τέσσερα και πέντε εκατοστά, έχει την ικανότητα να δίνει έναν ολόκληρο κόσμο μορφών που διακρίνονται για την ποιότητα του σχεδίου και την εκφραστική τους αλήθεια. Με γνωστά αντικείμενα και, σε μερικές περιπτώσεις, με τη σχηματοποίηση και τον ουδέτερο χώρο, την προσωπική χρησιμοποίηση ακόμης και σουρεαλιστικών τύπων, τα έργα του κερδίζουν μια πλούσια εκφραστική φωνή. Και είναι πραγματικά εκπληκτική η ικανότητά του να δίνει στον ελάχιστο χώρο που χρησιμοποιεί, σύνολα στα οποία η οξύτητα του σχεδίου και ο χαρακτήρας του χώρου, ο ρεαλισμός των λεπτομερειών και η ατμόσφαιρα του συνόλου, παρασύρουν τον θεατή με την μαγεία τους.

Μια άλλη χαρακτηριστική προσπάθεια έχουμε με την χαρακτική του **Μιχάλη Αρφαρά** (1954) λιθογραφία και μεταξοτυπία, που σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. και στην Ακαδημία Καλών Τεχνών του Μπράουνσβαϊγκ της Γερμανίας. Έγχρωμη η χαρακτική του Αρφαρά διακρίνεται για το καθαρά ποιητικό της κλίμα που βασίζεται στην σχηματοποίηση των μορφών και τον υπαινικτικό χαρακτήρα των θεμάτων, τον πλούτο του σχεδίου του και την εσωτερικότητα και ευγένεια των χρωμάτων του. Στην χαρακτική του Αρφαρά έχουμε πάντοτε ένα ακαθόριστο χώρο στον οποίο κινούνται σκόπιμα ακαθόριστες μορφές που υποβάλλουν συνήθως την κίνηση. Ο καλλιτέχνης έχει μια ιδιαίτερη προτίμηση στα καμπυλόμορφα θέματα και στα αρμονικά συνεργαζόμενα χρώματα, που σε συνδυασμό με τον ουδέτερο χώρο δίνουν μια καθαρά ποιητική φωνή στα χαρακτικά του. Σε μερικές περιπτώσεις ίσως πρέπει να μιλήσει κανείς για ένα καθαρά σουρρεαλιστικό μορφοπλαστικό ιδίωμα, με καθαρά λυρικό περιεχόμενο, που τονίζεται και από τους κάθε είδους συνδυασμούς του.

Σ' ένα κλίμα κάθε κατηγορίας υπαινιγμών κινείται η χαρακτική με την τεχνική της χαλκογραφίας του **Μανώλη Γιανναδάκη** (1954) που σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. με δάσκαλο τον Γραμματόπουλο. Στις χαλκογραφίες του Γιανναδάκη κάνει ιδιαίτερη εντύπωση το βαρύ καταθλιπτικό χρώμα και ο πιεστικός χώρος, που μας εισάγουν στο εκφραστικό περιεχόμενο των έργων του. Ο καλλιτέχνης χρησιμοποιεί τόσο την ρεαλιστική περιγραφή όσο και τα γενικευτικά στοιχεία για να δώσει καλύτερα ακόμη τον υπαινικτικό χαρακτήρα των θεμάτων του. Συνδυάζει το εξαιρετικά μελετημένο σχέδιο για να δώσει τις λεπτομέρειες, και το βαρύ μαύρο χρώμα με το γενικευτικό χαρακτήρα για να εκφράσει καλύτερα τις προθέσεις του. Πρόκειται για μια χαρακτική στην οποία τόσο τα θέματα όσο, και μάλιστα πολύ περισσότερο, το βαρύ μαύρο χρώμα και ο πιεστικός χώρος υποβάλλουν αδιέξοδα, εσωτερική μοναξιά και απαισιοδοξία.

Με την χαρακτική του **Μίλτου Παντελιά** (1954) έγχρωμη λιθογραφία, που σπούδασε στο Παρίσι έχουμε μια χαρακτηριστική προσπάθεια στο κλίμα του αντικειμενικού ρεαλισμού. Εξαιρετική κατοχή του σχεδίου και διακριτική χρησιμοποίηση του χρώματος είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της ξυλογραφίας του Παντελιά. Στα πλαίσια των ρεαλιστικών τάσεων ο καλλιτέχνης διακρίνεται για την έμφαση στις βεριστικές λεπτομέρειες που δίνουν την δυνατότητα ακόμη και στην έκφραση των εσωτερικών διαστάσεων των θεμάτων του. Σε χαρακτηριστικές προσπάθειές του ο Παντελιάς χρησιμοποιεί με θαυμάσιο τρόπο τις εκφραστικές αξίες της ζωγραφικής, ιδιαίτερα τις τονικές διαβαθμίσεις για να δώσει μεγαλύτερη αμεσότητα και εκφραστική αλήθεια στα χαρακτικά του. Με τις πολύ λεπτές διαγραμμίσεις και τον συνδυασμό μεγάλων και μικρών περιοχών η επιφάνεια των χαρακτικών του, κερδίζει μια εξαιρετική εκφραστική δύναμη.

Στο κλίμα των αφηρημένων τάσεων και των εξπρεσιονιστικών τύπων περισσότερο κινείται η χαρακτική, έγχρωμη και ασπρόμαυρη ξυλογραφία του **Ξενοφώντα Σαχίνη** (1954) που σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. και στο Παρίσι. Έτσι ενώ στην έγχρωμη ξυλογραφία του είναι ο εξπρεσιονιστικός χαρακτήρας του χρώματος που δίνει τον τόνο στην ασπρόμαυρη είναι ο ενεργητικός ρόλος της γραμμής. Χωρίς ιδιαίτερη σύνδεση με την οπτική πραγματικότητα η χαρακτική του Σαχίνη διακρίνεται για τον

τρόπο με τον οποίο υποβάλλονται δυνάμεις και εκφράζονται εσωτερικές συναντήσεις με τον κόσμο. Με την έμφαση άλλοτε στα δυναμικά διαγώνια θέματα και άλλοτε στην ισορροπία των κάθετων και οριζοντίων, τα χαρακτηριστικά του κερδίζουν μια πλούσια εκφραστική φωνή. Χωρίς να αποβλέπουν να περιγράψουν κάτι κατορθώνουν να εκφράσουν με τους γραμμικούς συνδυασμούς και την δύναμη υποβολής των χρωμάτων τους, κάθε είδους δυνάμεις της ζωής.

Ο **Γιώργος Τσακίρης** (1955) με σπουδές ζωγραφικής και χαρακτηρισής στη Φλωρεντία και με παρουσιάσεις έργων του σε ατομικές και ομαδικές εκθέσεις, ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για την τσιγκογραφία. Και δίνει έργα τα οποία βασίζονται στην επανάληψη τύπων —γραμμάτων περισσότερο—, την ρυθμική οργάνωση και τον υπαινικτικό και ελλειπτικό χαρακτήρα του συνόλου. Πρόκειται ουσιαστικά για μια χαρακτηριστική στην προέκταση της ιδεοκρατικής τέχνης, που αποβλέπει να προβληματίσει τον θεατή και να του υποβάλλει ερωτήματα στα οποία πρέπει να δώσει την δική του απάντηση. Με τις αντιθέσεις του άσπρου με το μαύρο, τις τομές και τα κενά, την πυκνότητα και την αραιή θέση των γραμμικών-τύπων του, κατορθώνει να υποβάλλει περισσότερο από οτιδήποτε άλλο κάθε είδους ανησυχίες του, που μεταφέρονται και στον θεατή.

Στα πλαίσια των παραστατικών τάσεων μας μεταφέρει η χαρακτηριστική του **Παναγιώτη Λάγκου** (1956) έγχρωμο λινόλεουμ, που σπούδασε στην Αθήνα και στο Λένινγκραντ. Και ενώ στη μια προσπάθειά του είναι η ρεαλιστική περιγραφή και το βεριστικό μορφοπλαστικό λεξιλόγιο που δίνουν τον τόνο, στην άλλη είναι ένας συνδυασμός σχηματοποίησης και εξπρεσιονιστικών περισσότερο χρωμάτων. Έτσι στο ένα έργο του αποδεικνύει ο καλλιτέχνης τις ικανότητές του στην αξιοποίηση των εκφραστικών δυνατοτήτων της γραμμής, στο άλλο μας δίνει με χαρακτηριστικό τρόπο τη δύναμη υποβολής του χρώματος. Στις δύο περιπτώσεις πάντως κάνει ιδιαίτερη εντύπωση ο τρόπος με τον οποίο συνδυάζονται καθαρά ζωγραφικές αξίες με καθοριστικά στοιχεία της χαρακτηριστικής που δίνουν και το περιεχόμενο των έργων του. Η χαρακτηριστική του ουσιαστικά διακρίνεται για το εξαιρετικό σχέδιο που με το χρώμα διευρύνει το περιεχόμενο της εκφραστικής του γλώσσας.

Ο **Γιάννης Καψιδάκης** (1957) που σπούδασε στο τμήμα εικαστικών τεχνών του Α.Π.Θ. με δασκάλους του τον Κοντό στη ζωγραφική και τον Μήλιο στη χαρακτηριστική, διακρίνεται για την έκταση των αναζητήσεών του και τον πλούτο της εκφραστικής του γλώσσας. Εργάζεται τόσο την ασπρόμαυρη όσο και την έγχρωμη χαρακτηριστική και το μορφοπλαστικό του λεξιλόγιο βασίζεται στη σχηματοποίηση των μορφών, τον σκόπιμα ακαθόριστο χώρο και την χρησιμοποίηση αφηρημένων τύπων. Ιδιαίτερη εντύπωση στην χαρακτηριστική του Καψιδάκη κάνει η ευγένεια του χρώματος και η ποιότητα του σχεδίου του, που τονίζονται και από την έμφαση στα μαλακά καμπυλόμορφα θέματα. Ακόμη η ιδιαίτερη απασχόληση του Καψιδάκη με την τεχνική της οξύγραφιας του επιτρέπει να φτάνει σε καθαρά προσωπικές εκφραστικές διατυπώσεις, στις οποίες συνδυάζονται θαυμάσια τα στοιχεία της ζωγραφικής με τις δυνατότητες της χαρακτηριστικής, η φωνή του χρώματος με το ρόλο του σχεδίου.

Σε μια περιοχή στην οποία συνδυάζονται σχηματοποίηση και εξπρεσιονιστικά στοιχεία κινείται η χαρακτηριστική της **Εύας Μελά** (1957) που σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ.

με δάσκαλό της τον Γραμματόπουλο. Στις χαλκογραφίες της συνδυάζονται σχηματοποίηση και υπαινικτικά στοιχεία, βαριά χρώματα και προβληματικός χώρος για να ολοκληρώσουν το περιεχόμενο του θέματος. Σε μια προσπάθεια σαν τα Τρία Πορτραίτα, που έχουν σαν αφετηρία την προσωπογραφία του Κωνσταντίνου Καβάφη η Μελά προχωρεί από τα αριστερά προς τα δεξιά σε μια όλο και μεγαλύτερη σχηματοποίηση, που λίγο απέχει από την αφαίρεση, της ανθρωπίνης μορφής. Αυτό συνοδεύεται από την όλο και εντονότερη έμφαση στα μαύρα χρώματα, που στην τελευταία προσπάθεια εντατικοποιούνται από την παράθεση του κόκκινου. Αυτό σε συνδυασμό με τον ακαθόριστο και προβληματικό χώρο δίνει όλο το εσωτερικό περιεχόμενο του έργου της.

Στα πλαίσια των αφηρημένων τάσεων κινείται η χαρακτηριστική της **Νεφέλης Μασία** (1957) με την τεχνική της χαλκογραφίας, που σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. και στις Ην. Πολιτείες. Μάλιστα στα χαρακτηριστικά που έχουμε η Μασία κινείται με άνεση στα πλαίσια της αφηρημένης τοπιογραφίας, στην οποία η χρησιμοποίηση του γαλάζιου χρώματος δίνει μια περισσότερο ρομαντική διάθεση. Έτσι στις χαλκογραφίες της συνδυάζεται με εξαιρετικά γόνιμο τρόπο λεπτός γραφισμός και δύναμη υποβολής του χρώματος, που δίνει εξαιρετικές εκφραστικές προεκτάσεις στη χαρακτηριστική της. Με τους γραμμικούς συνδυασμούς, στοιχεία πάντα σε κίνηση και τα ανοίγματα που επιτρέπουν να δοθεί και η έννοια του χώρου, τις εναλλαγές φωτεινών και σκοτεινών τμημάτων και τον ρόλο των χρωμάτων, η χαρακτηριστική της κατορθώνει να υποβάλλει στον θεατή τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του θέματος.

Μαθητής του Θ. Εξαρχόπουλου στην Α.Σ.Κ.Τ. ο **Ηλίας Κότσιρας** (1958) που εργάζεται με την τεχνική της ακουατίνα κινείται σε μια καθαρά προσωπική κατεύθυνση, στην οποία συνδυάζονται στοιχεία παραδοσιακά και σύγχρονα με εξαιρετικά γόνιμο τρόπο. Γιατί στα χαρακτηριστικά του Κότσιρα συνδυάζονται θαυμάσια λαϊκότροπα στοιχεία και σχηματοποίηση των μορφών, εξπρεσιονιστικά χαρακτηριστικά και διακοσμητικά θέματα. Παράλληλα ο καλλιτέχνης τοποθετεί τις μορφές του σ' ένα καθαρά ποιητικό και ονειρικό χώρο στον οποίο όλα κερδίζουν νέες εκφραστικές προεκτάσεις. Με περίεργους συνδυασμούς και τονισμένες αντιθέσεις των ανοιχτών με τα σκοτεινά τμήματα, τον ενεργητικό ρόλο της γραμμής και τον ρόλο των διακοσμητικών τύπων, τα χαρακτηριστικά του αποκτούν αμεσότητα και εκφραστική δύναμη. Με την έμφαση άλλοτε στα καμπυλόμορφα μελωδικά στοιχεία και άλλοτε στα επιθετικά γωνιώδη θέματα δίνει μια χαρακτηριστική που συνδυάζει την συνθετική ασφάλεια με το ονειρικό περιεχόμενο του συνόλου.

Ακαθόριστος χώρος και μικρογραφικές διατυπώσεις είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της χαρακτηριστικής της **Κωνσταντίνας Κώτσιου** (1958) στις μεταξοτυπίες της. Μαθήτριά του Κ. Γραμματόπουλου στην Α.Σ.Κ.Τ. η Κώτσιου μας δίνει χαρακτηριστικά στα οποία συνδυάζεται με προσωπικό τρόπο η πιστότητα της περιγραφής με την εσωτερικότητα του χρώματος και ο προβληματικός χώρος με τη λιτότητα του συνόλου. Με ελάχιστα θέματα τοποθετημένα στην επιφάνεια και με ιδιαίτερη φροντίδα για την ακρίβεια των λεπτομερειών, τα χαρακτηριστικά της επιδιώκουν και καταφέρνουν να δώσουν κάτι από το ιδιαίτερο περιεχόμενο των αντικειμένων που εικονίζονται. Με την έμφαση στον χαρακτήρα του χώρου, που υποβάλλεται χωρίς να συγκεκριμε-

νοποιείται η καλλιτέχνης κατορθώνει να μας δώσει την ίδια την ατμόσφαιρα του κόσμου που την ενδιαφέρει, με πληρότητα και ασφάλεια.

Με την χαρακτική του **Δημήτρη Φράγκου** (1958) τις λιθογραφίες του, που σπούδασε στο Παρίσι, έχουμε διατυπώσεις που κινούνται στην κατεύθυνση των σουρρεαλιστικών τάσεων και βασίζονται στον ρόλο του σχεδίου και τα ψυχρά χρώματα. Στις λιθογραφίες του ο Φράγκος δίνει σχηματοποιημένες και αποσπασματικοποιημένες μορφές σ' ένα σκόπιμα προβληματικό χώρο, που ο χαρακτήρας του τονίζεται από την μελετημένη χρησιμοποίηση των ψυχρών τόνων. Με τα σκόπιμα ακαθόριστα και προβληματικά θέματα και ένα χώρο που θυμίζει το χώρο των έργων του Τανγύ, η χαρακτική του υποβάλλει αποξένωση και εικόνες καταστροφής. Αλλά δεν είναι τόσο τα θεματικά στοιχεία όσο ο χαρακτήρας του σχεδίου του και ο φανταστικός χώρος που ενισχύονται και από τα γκριζωπά χρωματικά στοιχεία, που δίνουν σαφέστερα ακόμη αυτή την αίσθηση της αποπέτρωσης και ενός κόσμου που αρνείται τον άνθρωπο.

Σε μια άλλη περιοχή μας μεταφέρει η χαρακτική, μεταξοτυπία του **Χαράλαμπου Κατσατσιόδη** (1959) που σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. και το Παρίσι. Γιατί στις έγχρωμες μεταξοτυπίες του ο Κατσατσιόδης δίνει σύνολα στα οποία συνδυάζονται θαυμάσια γραμμικές και χρωματικές αξίες, γεωμετρικά και βιόμορφα θέματα. Πρόκειται για συνδυασμούς που βασίζονται στο μορφοπλαστικό λεξιλόγιο των γεωμετρικών τάσεων, που τονίζεται και από την ιδιαίτερη χρησιμοποίηση του καθαρού χρώματος. Έτσι επιτυγχάνεται ένα είδος διαλόγου μεταξύ γεωμετρικών θεμάτων και χρωμάτων που δίνει συχνά μια μαγική ατμόσφαιρα στα χαρακτικά του. Γιατί στην αυστηρότητα του γεωμετρικού λεξιλογίου απαντούν τα δοσμένα σε μεγάλες επιφάνειες καθαρά χρώματα, που πλουτίζουν και κάθε είδους εκφραστικές προεκτάσεις στα έργα.

Μια περισσότερο ονειρική και μαγική διάσταση έχουμε με τη χαρακτική, οξυγραφία, της **Αφροδίτης Σπυροπούλου** (1959) που σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. με δασκάλo της τον Θ. Εξαρχόπουλο. Επηρεασμένη όπως φαίνεται από τις αναζητήσεις δασκάλων του σουρρεαλισμού η Σπυροπούλου δίνει χαρακτικά στα οποία συνδυάζονται ρεαλιστικές λεπτομέρειες με κάθε κατηγορίας παραμορφώσεις και φανταστικούς συνδυασμούς, που δίνουν όπως άλλωστε τονίζεται και από τους τίτλους των έργων, φανταστικά οράματα. Με την συνήθως ατεκτονική οργάνωση και τον συνδυασμό ρεαλιστικής λεπτομέρειας με αντιρεαλιστικό σύνολο, τα χαρακτικά της αποκτούν μια εξαιρετικά πλούσια εκφραστική φωνή. Δίνουν ένα κόσμο στον οποίο το λογικό παντρεύεται το εξωλογικό και η πραγματικότητα την υπερπραγματικότητα, ένα κόσμο ονείρου και φαντασιώσεων, που ολοκληρώνεται και από την χρησιμοποίηση του χρώματος.

Με την **Σοφία Αλεξίου** (1960) που σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ., το Λονδίνο και το Μόναχο και μας έχει δώσει έργα σε έγχρωμη οξυγραφία και ακουατίντα έχουμε μια άλλη κατεύθυνση. Έχουμε μια χαρακτική που βασίζεται στον υπαινικτικό χαρακτήρα των θεμάτων και τη σχηματοποίηση των μορφών, τα εξπρεσιονιστικά χαρακτηριστικά και τον προβληματικό χώρο. Η Αλεξίου οργανώνει τα χαρακτικά της σε δύο επίπεδα, κάτω και επάνω, βασισμένα σε διαφορετικό λεξιλόγιο ακόμη και χρωματική επένδυση. Με τον τρόπο αυτό εισάγεται ένα είδος συνομιλίας μορφικών και χρω-

ματικών αξιών, αφηρημένων και παραστατικών και σχηματοποιημένων τύπων που εκφράζουν το ιδιαίτερο περιεχόμενο των έργων της. Με την μελετημένη χρησιμοποίηση της γραμμής και την δύναμη υποβολής του χρώματος, τον συνδυασμό τονισμένων εξπρεσιονιστικών παραμορφώσεων και σχηματοποίησης, τα χαρακτηριστικά της κερδίζουν μια πλούσια εκφραστική φωνή.

Στην περιοχή των αφηρημένων τάσεων μας μεταφέρει η χαρακτηριστική της **Μαρίας Ζακυνθινάκη** (1960) που σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. με δάσκαλο τον Θ. Εξαρχόπουλο και στη Φλωρεντία. Στις λιθογραφίες της Ζακυνθινάκη έχουμε ελεύθερους μορφικούς σχηματισμούς που συνδυάζουν τη χρησιμοποίηση των γραμμικών τύπων με τον ρόλο του χρώματος. Με την έμφαση στα κινούμενα περισσότερο ελεύθερα θέματα, που βασίζονται τόσο στα σχεδιαστικά στοιχεία όσο και τα χρώματα επιχειρείται και επιτυγχάνεται μια διεύρυνση του χώρου, που δίνει τον τόνο στη χαρακτηριστική της. Ακόμη ίσως πρέπει να σημειωθεί ότι με τη χρησιμοποίηση συνεργαζόμενων χρωμάτων σε συγκρατημένους τόνους, οι έγχρωμες λιθογραφίες της Ζακυνθινάκη κινούνται στα πλαίσια της αφηρημένης τοπιογραφίας και της λυρικής αφαίρεσης.

Με την **Ράνια Καπελιάρη** (1960) που σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. και σε ελεύθερες σχολές στο Παρίσι και τις έγχρωμες λιθογραφίες της έχουμε σαφέστερα μια χαρακτηριστική νέων συνδυασμών και προσωπικών κατευθύνσεων. Γιατί στις λιθογραφίες της Καπελιάρη σημαντικό ρόλο παίζουν άλλοτε ο συνδυασμός παραστατικών και αφηρημένων τύπων, άλλοτε χαρακτηριστικά της Ποπ Αρτ και ακόμη άλλοτε γεωμετρικών και σουρρεαλιστικών στοιχείων. Έτσι χρησιμοποιεί την φωτογραφία και την διαμερισματοποίηση της επιφάνειας της Ποπ Αρτ, την οποία συνδυάζει με αφηρημένα στοιχεία και συχνά συμβολικά θέματα, ακόμη και το γεωμετρικό λεξιλόγιο σε συνδυασμό με ελεύθερους φανταστικούς τύπους του σουρρεαλισμού, όπως και τον συνδυασμό γραμμικών και χρωματικών αξιών για να φτάσει σε πιο ολοκληρωμένα αποτελέσματα. Με τον τρόπο αυτό εκφράζει κάτι από τον πολυδιάστατο χαρακτήρα και τις αντιθέσεις του κόσμου μας.

Σε μια άλλη κατεύθυνση κινείται η χαρακτηριστική, έγχρωμη χαλκογραφία, της **Φλωρεντίας Οικονομίδου** (1960) που σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. με δάσκαλο τον Θ. Εξαρχόπουλο. Και είναι μια χαρακτηριστική στην οποία βασικό ρόλο παίζουν ένας περίεργος και προσωπικός συνδυασμός ιδεαλιστικού πνεύματος και διακοσμητικών τύπων, σχεδιαστικών και χρωματικών αξιών. Στη θεματογραφία της η Οικονομίδου δανείζεται τύπους και χαρακτηριστικά της αρχαίας παράδοσης, τα οποία εντάσσει σ' ένα σκόπιμα ακαθόριστο χώρο, τον οποίο πλουτίζει και με κάθε κατηγορίας παραπληρωματικά, ανεκδοτολογικά και διακοσμητικά στοιχεία. Με τον τρόπο αυτό τονίζεται σαφέστερα ο διαχρονικός χαρακτήρας των θεμάτων της και επιβάλλεται μια περισσότερο ποιητική διατύπωση. Σε μερικά χαρακτηριστικά της εντάσσει ακόμη περιέργα αποσπασματοποιημένα θέματα, ανθρώπινες και φανταστικές μορφές που τονίζουν ιδιαίτερη εντύπωση το εξαιρετικό σχέδιο και η διακριτική χρησιμοποίηση των χρωμάτων, που παρασύρουν το θεατή.

Με τον **Μανώλη Χάρο** (1960) που σπούδασε στο Παρίσι και τις λιθογραφίες του, έχουμε μια χαρακτηριστική στην οποία συνδυάζεται η ρεαλιστική περιγραφή με τη

σχηματοποίηση των μορφών και οι σχεδιαστικές με τις χρωματικές αξίες. Ο Χάρος έχει συνήθως σαν αφηγηρία την οπτική πραγματικότητα και ιδιαίτερα τον φυσικό χώρο, χωρίς να περιορίζεται σε μια τυπική εξωτερική επιφανειακή απόδοση των στοιχείων του. Συνδυάζει με προσωπικό τρόπο την ρεαλιστική λεπτομέρεια με την γενικευτική απόδοση, τις μορφές με το χώρο για να δώσει τον ιδιαίτερο χαρακτήρα και το εσωτερικό περιεχόμενο των θεμάτων του. Χρησιμοποιεί με εξαιρετικά γόνιμο τρόπο την προοπτική και τον τύπο του πίνακα μέσα στον πίνακα για να διευρύνει την εκφραστική επιφάνεια και να δώσει και νέες διαστάσεις στη χαρακτική του. Πρόκειται για μια χαρακτική που διακρίνεται για την πληρότητα και την απόλυτη κατοχή της τεχνικής όσο και την ειλικρίνεια και την ασφάλεια της εκφραστικής της γλώσσας.

Για την ατμόσφαιρα κάθε είδους ανησυχιών και ακαθόριστων φόβων διακρίνεται η χαρακτική, χαλκογραφία και τσιγκογραφία, της **Σουζάννας Αποσπορίδου** (1962) που σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. με δάσκαλό της τον Θ. Εξαρχόπουλο. Η θεματογραφία της έχει σαν αφηγηρία την ανθρώπινη μορφή, ο χώρος της είναι ακαθόριστος αλλά πιεστικός και ο περιορισμός της στο άσπρο και το μαύρο δίνει σαφέστερα τον χαρακτήρα των διατυπώσεών της. Στα χαρακτικά της έχουμε αποσπασματοποιημένες ανθρώπινες μορφές με τονισμένο το ρόλο των ματιών, πρόσωπα που εμφανίζονται να θέτουν ερωτήματα στο θεατή αλλά και το Θεό, για τον κόσμο την μοίρα και τη ζωή. Με τονισμένες παραμορφώσεις και διαφορετικές κλίμακες, εκπρεσσιονιστικά στοιχεία και αντιθέσεις του άσπρου με το μαύρο η χαρακτική της αποκτά μια δραματική φωνή. Πρόκειται για μια χαρακτική που διακρίνεται για την ποιότητα και την πληρότητα του σχεδίου και την αξιοποίηση των δυνατοτήτων του χώρου και η οποία εκφράζει με θαυμάσιο τρόπο ένα καθαρά τραγικό αίσθημα της ζωής.

Μαθήτριά του Θ. Εξαρχόπουλου και η **Λούσυ Γαβριηλίδου** (1962) με απασχόληση στην τσιγκογραφία και την χαλκογραφία, μας μεταφέρει σε μια κατεύθυνση στην οποία συνδυάζονται περιγραφικά και αφηρημένα στοιχεία, σουρρεαλιστικά και εκπρεσσιονιστικά χαρακτηριστικά. Στην χαρακτική της καθοριστικό ρόλο παίζουν τα επαναλαμβανόμενα θέματα και τα υπαινικτικά στοιχεία, ο σκόπιμα ακαθόριστος χώρος και η προβληματική ατμόσφαιρα. Χρησιμοποιεί με ιδιαίτερη ευχέρεια τις σχεδιαστικές αξίες και κατορθώνει να δώσει σύνολα που διακρίνονται για την αμεσότητα και την εκφραστική τους δύναμη. Δίνει σχηματοποιημένα τα παραστατικά στοιχεία και χρησιμοποιεί μικρογραφικούς τύπους για να εκφράσει απομόνωση και αδιέξοδα που σε καμιά περίπτωση δεν αφήνουν αδιάφορο το θεατή.

Μια άλλη κατεύθυνση έχουμε με τη χαρακτική σε λινόλεουμ της **Ελένης Γκλινού** (1963) που σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. μαθήτριά κι αυτή του Θ. Εξαρχόπουλου. Στα χαρακτικά έχουμε πάντα σε μαύρο βάθος μορφικούς σχηματισμούς που έχουν σαν αφηγηρία τους την ανθρώπινη μορφή, απλοποιημένη και σχηματοποιημένη, δοσμένη άλλοτε κλειστή στον εαυτό της και άλλοτε σε μεγάλες εκπρεσσιονιστικές κινήσεις. Και με τις θέσεις τις στάσεις και κινήσεις των μορφών υποβάλλεται μια ένταση που εκφράζει εσωτερικές δονήσεις και προβληματικές καταστάσεις. Με το καταλυτικό μαύρο χρώμα του βάθους και τις μορφές να κινούνται σ' ένα ακαθόριστο χώρο, τα έργα της μεταφέρουν στον θεατή ανασφάλεια και ανησυχία, εκφράζουν φόβους κάθε

κατηγορίας, που είναι οι φόβοι του κόσμου και των καιρών μας.

Μετά την συνομιλία με δημιουργούς και έργα που παρακολούθησαμε είναι ίσως σκόπιμο να προστεθούν λίγες ακόμη παρατηρήσεις. Η προσέγγιση των έργων που έχουμε δεν αποβλέπει να εξαντλήσει όλες τις εκφραστικές τους δυνατότητες, ούτε πολύ περισσότερο να πει την τελευταία λέξη για μερικές από τις προσπάθειες των δημιουργών τους. Επιδιώκει να διευκολύνει τον θεατή κατά κάποιο τρόπο στο διάβασμα των έργων και στην επαφή με τους δημιουργούς των. Να βοηθήσει στον διάλογο τον απαραίτητο για την καλύτερη κατανόηση της εκφραστικής τους γλώσσας, που έχει να πει πολύ περισσότερα από όσα λέγονται εδώ. Και για τον διάλογο αυτό χρειάζεται τόσο μια κάποια γνώση των προϋποθέσεων της δημιουργίας τους και πολύ περισσότερο η αγάπη για τις προσπάθειές τους. Γιατί μ' αυτές επιχειρείται και στις πιο χαρακτηριστικές περιπτώσεις εκφράζεται ότι γίνεται γύρω μας και μέσα μας. Οι ανησυχίες και οι φόβοι μας, οι συναντήσεις και οι σχέσεις μας με την ιστορία και τη ζωή, το παρελθόν και το παρόν. Και δεν θα πρέπει να διερωτηθεί ο θεατής και ο αναγνώστης γιατί για τους νεότερους δημιουργούς γίνεται ίσως περισσότερος λόγος από ότι έγινε για τους παλαιότερους. Γιατί οι παλαιότεροι είναι, λιγότερο ή περισσότερο, καλύτερα γνωστοί αφού έχουν μελετηθεί και παρουσιαστεί σε διάφορες ευκαιρίες. Είναι οι νεότεροι που χρειάζονται περισσότερο την προσοχή μας και την αγάπη μας για να μελετηθούν και να κατανοηθούν καλύτερα. Αυτοί έχουν μεγαλύτερη ανάγκη τον διάλογο και την αγάπη μας για να γνωρίσουν πληρέστερα ακόμη και τον ίδιο τον εαυτό τους, τις αναζητήσεις και τους προσανατολισμούς τους.

Ένα άλλο σημείο κοινωνιολογικού περισσότερο χαρακτήρα στο οποίο πρέπει να μείνουμε είναι αυτό της διαφοράς ανδρών και γυναικών που ασχολούνται με την χαρακτική. Και διαπιστώνουμε ότι στην πρώτη γενιά της νεοελληνικής τέχνης αυτής του 1879-1897 δεν έχουμε καμιά γυναίκα χαράκτρια και μετροйμένες στα δάκτυλα του ενός χεριοῦ στη γενιά των δημιουργών που έρχονται στον κόσμο την περίοδο 1898-1922. Στην τρίτη γενιά αυτή του μεσοπολέμου 1923-1940 αυξάνεται ο αριθμός των γυναικών αλλά παραμένει σχετικά περιορισμένος. Και έρχεται η τέταρτη γενιά αυτή της περιόδου μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο στην οποία υπερτερούν οι γυναίκες. Έτσι από τους σαράντα τρεις καλλιτέχνες που έχουμε στην έκθεση αυτή, είκοσι έξι είναι γυναίκες και μόνο δεκαεπτά άνδρες. Χωρίς φυσικά να έχουμε όλες τις προσπάθειες αυτής της γενιάς έχουμε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα που δεν αφήνει καμιά αμφιβολία για τον καθοριστικό ρόλο των γυναικών στη χαρακτική της μεταπολεμικής γενιάς. Και αυτό αποδεικνύει και την άνοδο γενικά της γυναίκας τα μεταπολεμικά χρόνια, που δεν περιορίζεται μόνο στη χαρακτική και γενικά στην τέχνη, αλλά σε όλες τις εκδηλώσεις της ζωής. Έχουμε την απόδειξη ότι η γυναίκα όχι μόνο στην τέχνη αλλά σε όλες τις δημιουργικές δραστηριότητες μπορεί όχι μόνο να σταθεί ισότιμα αλλά και να ξεπεράσει όχι μόνο αριθμητικά τον άνδρα. Αυτό ίσως μπορεί να θεωρηθεί και σαν ένα από τα περισσότερο θετικά στοιχεία των καιρών μας.

Μάρτιος 1995

ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ Α. ΧΡΗΣΤΟΥ

Ομότιμος καθηγητής της ιστορίας της τέχνης
Ακαδημαϊκός

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΩΝ

ΑΛΑΦΟΥΖΟΥ ΖΩΗ

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1943.

Σπούδασε χαρακτική στην Α.Σ.Κ.Τ. Αθηνών, κοντά στον Κώστα Γραμματόπουλο, καθώς και την Τέχνη του Βιβλίου. Εργάζεται σαν καθηγήτρια των Τεχνικών στο Αμερικανικό Κολλέγιο Θηλέων και διδάσκει ελεύθερο σχέδιο και μπατίκ στην Χ.Ε.Ν. Αθηνών. Από το 1968 έχει στο ενεργητικό της αρκετές ατομικές εκθέσεις, ενώ από 1965 έχει πάρει μέρος σε Πανελλήνιες και πολλές ομαδικές στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 1970 πήρε το Α' Βραβείο κατασκευαστικής ζωγραφικής Γκραν Πρι Νίκαιας, χρυσό μετάλλιο και κύπελλο στο Φεστιβάλ Καννών και το Α' Βραβείο στο Σαλόν της Νίκαιας.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΟΦΙΑ

Γεννήθηκε στους Φιλιάτες Θεσπρωτίας το 1960.

Σπούδασε ζωγραφική με υποτροφία στην Α.Σ.Κ.Τ., στα εργαστήρια του Δ. Μυταρά και του Δ. Κοκκινίδη. Το 1985-86 παρακολούθησε το εργαστήριο χαρακτικής του Α. Grant στο Βασιλικό Κολλέγιο Τέχνης του Λονδίνου καθώς και τα θερινά τμήματα της Ακαδημίας Τέχνης του Μονάχου. Από το 1982 ως το 1990 έκανε χαρακτική στο εργαστήριο του Θ. Εξαρχόπουλου στην Α.Σ.Κ.Τ.

Έχει πάρει μέρος σε ομαδικές εκθέσεις.

ΑΠΟΣΠΟΡΙΔΟΥ ΣΟΥΖΑΝΑ

Γεννήθηκε στη Νέα Ζηλανδία το 1962.

Σπούδασε ζωγραφική στην Α.Σ.Κ.Τ. στο εργαστήριο του Δ. Μυταρά και του Η. Δεκουλάκου και χαρακτική στο εργαστήριο του Θ. Εξαρχόπουλου.

Πήρε μέρος σε ομαδικές εκθέσεις στην Άνδρο, Βαρσοβία, Μόσχα, Αθήνα, Λευκωσία, Βελιγράδι, Σόφια.

ΑΡΦΑΡΑΣ ΜΙΧΑΗΛΗΣ

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1954.

Σπούδασε ζωγραφική στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών από το 1972 ως το 1974 και στην Ακαδημία Εικαστικών Τεχνών του Μπράουνσβαϊγκ της Γερμανίας από το 1974 μέχρι το 1980. Εκεί ειδικεύτηκε στη χαρακτική και έγινε βοηθός της έδρας στο διάστημα 1978-1980 και καθηγητής λιθογραφίας και τέχνης του βιβλίου από το 1980 μέχρι το 1983.

Παράλληλα παρακολούθησε μαθήματα παραγωγής κινηματογραφικών ταινιών με κινούμενα σχέδια. Από το 1985 διδάσκει στη Σχολή του Χίλντεσχαϊμ στο Πανεπιστήμιο του Αννόβερου και από το 1987 πειραματίζεται πάνω στον κινηματογράφο κινουμένων σχεδίων σε δικό του εργαστήριο. Ατομικές εκθέσεις: Αθήνα, Τρέντο, Φλωρεντία, Χίλντεσχαϊμ.

Ομαδικές εκθέσεις: Γκέτινγκεν, Αννόβερο, Λούμπλιν, Μπάνροϊτ, Αθήνα, Σαν Φραντσίσκο, Σικάγο, Ελσίνκι, Φρένχεν, Χαϊδελβέργη.

ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΟΥ ΛΟΥΣΥ

Γεννήθηκε στην Θεσσαλονίκη το 1962.

Σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. στα εργαστήρια του Δ. Μυταρά, του Η. Δεκουλάκου και του Δ. Κοκκινίδη. Είναι τελειόφοιτη στο εργαστήριο χαρακτικής του Θ. Εξαρχόπουλου.

Έχει πάρει μέρος σε μία πανελλήνια έκθεση και σε ομαδικές στην Αθήνα και το Βελιγράδι.

ΓΕΡΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Γεννήθηκε το 1948.

Έκανε ελεύθερες σπουδές. Έχει ατομικές εκθέσεις στην Θεσσαλονίκη, Αθήνα, Λευκωσία, Heidelberg, Köln, Dusseldorf, Darmstadt, Wuppertal, Mannheim, Indiana-U.S.A., Oxford, Bochum, Riyadh, Berlin. Συμμετείχε σε πλήθος ομαδικών εκθέσεων, διεθνών και Μπιενάλε στα περισσότερα μέρη του κόσμου.

ΓΙΑΝΝΑΔΑΚΗΣ ΜΑΝΩΛΗΣ

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1954.

Σπουδές: Αποφοίτησε από το Αθηναϊκό Τεχνολογικό Ινστιτούτο Δοξιάδη (Γραφικές Τέχνες), το 1975, Α.Σ.Κ.Τ. 1975-1981 (χαρακτική με καθηγητή τον Κώστα Γραμματόπουλο και Τέχνη του Βιβλίου με καθηγητή τον Γιάννη Παπαδάκη). Διδάσκει στο Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών της Σχολής Καλών Τεχνών, Θεσσαλονίκη. Ατομικές Εκθέσεις : Αθήνα, Θεσσαλονίκη. Κυριότερες ομαδικές εκθέσεις : Θεσσαλονίκη, Χανιά, Αθήνα, Μασαλία, Δήμος Αργοστολίου, Δήμος Ιωαννίνων, Μπιενάλε Τούζλα Γιουγκοσλαβίας, Ριέκα-Γιουγκοσλαβία, Ζάγκρεμπ, Δήμος Βόλου. Διακρίσεις: Α.Σ.Κ.Τ. 1980, Στέγη Καλών Τεχνών και Γραμμάτων 1984, 4η Διεθνή Μπιενάλε Πορτραίτου Σχεδίου και Χαρακτικής Τούζλα - Γιουγκοσλαβίας.

ΓΚΛΙΝΟΥ ΕΛΕΝΗ

Γεννήθηκε στην Τρίπολη το 1963.

Σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. ζωγραφική και χαρακτική στα εργαστήρια του Δ. Μυταρά, Δ. Κοκκινίδη και Θ. Εξαρχόπουλου και αποφοίτησε με άριστα. Παρακολούθησε μαθήματα στο New School of Social Research της Ν. Υόρκης. Δίδαξε τεχνικές της χαρακτικής σε διάφορα παιδικά εργαστήρια.

Πήρε μέρος στην ομαδική έκθεση του Δήμου Αθηναίων το 1986.

ΓΚΟΛΑΝΤΑ ΠΗΝΕΛΟΠΗ

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1941.

Σπούδασε χαρακτική στην Α.Σ.Κ.Τ. (1959-1963). Με υποτροφία σπουδάζει μωσαϊκό. Ατομικές εκθέσεις : Αθήνα. 4 Πανελλήνιες εκθέσεις και ομαδικές σε Ελλάδα και εξωτερικό.

ΓΟΥΡΖΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1953.

Σπουδές : 1968-1973 μαθήματα σχεδίου με τον Κ. Ηλιάδη, 1973-1974 μαθήματα σχεδίου με τον Βρ. Βλαχόπουλο, 1974-1979 Α.Σ.Κ.Τ. χαρακτική και νωπογραφία. Ατομικές εκθέσεις: Αθήνα, Θεσσαλονίκη. Ομαδικές εκθέσεις: Αθήνα, Ιωάννινα, Αργίριο, Βόλος, Θεσσαλονίκη, Κρήτη, Λευκωσία, Κως, Βέλγιο, Βαρσοβία, Βερολίνο, Τορόντο, Πόσναν, Μόσχα, Γκράμποβο, Βελιγράδι, Μπρατισλάβα, Σουηδία. Διακρίσεις: Διεθνής έκθεση Μινιατούρας στο Τορόντο, Διεθνής έκθεση Μινιατούρας Mini-Art στην Σουηδία .

ΓΡΑΒΒΑΝΗ ΛΥΝΤΙΑ

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1940.

Σπούδασε θέατρο και στην Α.Σ.Κ.Τ. Αθηνών. Είχε καθηγητές τον Γιάννη Μόραλη και τον Παναγιώτη Τέτση στη ζωγραφική και τον Θανάση Εξαρχόπουλο στην χαρακτική. Απ' το 1986 άρχισε να παρουσιάζει τα έργα της σε ατομικές και ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

ΖΑΚΥΝΘΙΝΑΚΗ ΜΑΡΙΑ

Γεννήθηκε στα Χανιά το 1960.

Παρακολούθησε την Ακαδημία Καλών Τεχνών της Φλωρεντίας (1980-1981). Φοίτησε στην Α.Σ.Κ.Τ. στο εργαστήριο ζωγραφικής του Δ. Κοκκινίδη και χαρακτικής του Θ. Εξαρχόπουλου.

Έχει κάνει ατομικές εκθέσεις στα Χανιά και την Πάτρα. Πήρε μέρος σε ομαδικές εκθέσεις στην Αθήνα, την Ύδρα και το Ρέθυμνο.

ΖΙΑΚΑ ΜΑΡΙΑ

Γεννήθηκε στην Πρέβεζα το 1948.

Σπούδασε στην Ακαδημία Καλών Τεχνών της Φλωρεντίας και στο Λονδίνο.

ΖΟΥΝΗ ΟΠΥ

Γεννήθηκε το 1941 στο Κάιρο.

Σπουδές: 1959-1962, Ζωγραφική - Κεραμική - Φωτογραφία, Κάιρο. Α.Σ.Κ.Τ. (ζωγραφική, κεραμική, σκηνογραφία). Ατομικές εκθέσεις: Κάιρο, Αθήνα, Λωζάνη, Γενεύη, Ζυρίχη, Αμβέρσα, Άνδρος. Ομαδικές εκθέσεις: Αθήνα, Αλεξάνδρεια, Παρίσι, Μάασεν, Βασιλεία, Λουμπλιάνα, Μπιενάλε Σάο Πάολο, Άμστερνταμ, Μπάντεν-Μπάντεν, Μπράντφορντ, Κρακοβία.

ΚΑΠΕΛΙΑΡΗ ΠΑΝΙΑ

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1960.

Σπουδές: Α.Σ.Κ.Τ., Ινστιτούτο Πολιτικών Επιστημών κι άλλες σχολές του Παρισιού και του Καΐρου.

ΚΑΤΣΑΤΣΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1959.

Σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. ζωγραφική και κέρδισε το βραβείο φιλοτεχνηθέντων έργων για το 1982. Πήρε δίπλωμα D.E.A. στην φιλοσοφία και την αισθητική από το πανεπιστήμιο της Σορβώνης στο Παρίσι και Master of Arts από το Βασιλικό Κολλέγιο Τέχνης του Λονδίνου, με υποτροφία του Ι.Κ.Υ. Το 1984 κερδίζει την υποτροφία Κεφαλληνού για ένα χρόνο σπουδές χαρακτικής.

Έχει κάνει ατομικές εκθέσεις στην Αθήνα και πήρε μέρος σε ομαδικές στην Αθήνα, το Λονδίνο, Lund Σουηδίας και Μόσχα.

ΚΑΨΙΔΑΚΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1957.

Σπούδασε ζωγραφική στο τμήμα εικαστικών τεχνών του Α.Π.Θ., με δάσκαλο τον Δ. Κοντό και χαρακτική με δάσκαλο τον Γ. Μήλιο. Το 1992 αποφοίτησε και έγινε μέλος του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών Ελλάδος. Έλαβε μέρος στην Α΄ Πολιτιστική Πανεπιστημιάδα το 1990 στην Αθήνα.

ΚΟΡΑΚΗ ANNA

Γεννήθηκε στη Χαλκίδα το 1944.

Σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. Αθηνών κοντά στον Κώστα Γραμματόπουλο. Συνέχισε τις σπουδές της στο εφηρμοσμένο εργαστήριο της Τέχνης του Βιβλίου, στο εφηρμοσμένο εργαστήριο Σκηνογραφίας, καθώς και στη Βασιλική Σχολή Καλών Τεχνών της Λιέγης. Έχει πάρει μέρος σε πολλές ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, καθώς και σε Πανελλήνιες εκθέσεις από το 1971. Διακρίσεις: Πρώτο βραβείο Χαρακτικής σε διαγωνισμό της γκαλερί "Νέες Μορφές", Αθήνα. Τέταρτος Διεθνής Διαγωνισμός Ζωγραφικής και Χαρακτικής Διεθνούς Ακαδημίας "Lutèce" Παρίσι. Υποτροφία της Γαλλικής Κυβέρνησης για σπουδές στο Βέλγιο 1975-1977.

ΚΟΤΣΙΡΑΣ ΗΛΙΑΣ

Γεννήθηκε στην Ασπροκκλησιά Τρικάλων το 1958.

Σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. χαρακτική στο εργαστήριο του Θ. Εξαρχόπουλου.

Έκανε μια ατομική έκθεση στα Τρίκαλα.

ΚΡΙΤΣΙΩΤΑΚΗ ΑΡΙΣΤΕΑ

Γεννήθηκε στο Ηράκλειο το 1945.

Σπούδασε διακοσμητική και σκηνογραφία στην Accademia di belle Arti, Roma, όπου από το 1986 είναι τακτική καθηγήτρια στην έδρα χαρακτικής.

Έχει ατομικές εκθέσεις στην Αθήνα, το Ηράκλειο, τη Ρώμη και Spoleto.

Πήρε μέρος σε πολλές πανελλήνιες και ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Διακρίσεις: Χρυσό μετάλλιο, della presidenza del consiglio dei Ministri, Ρώμη 1967 και Premio Valori Grafici στην έκθεση Premio Internazionale d' arte Contemporanea, Campobello di Mazzara.

ΚΩΣΤΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ

Γεννήθηκε στη Δρέσδη το 1958.

Σπούδασε χαρακτική με τον Κ. Γραμματόπουλο και τέχνη του βιβλίου στην Α.Σ.Κ.Τ. Έχει κάνει δύο ατομικές εκθέσεις στη Ν. Φιλαδέλφεια και στη Ρόδο. Πήρε μέρος σε πολλές ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Έργα της βρίσκονται σε συλλογή της Αγροτικής Τράπεζας και σε ελληνικές προαβείες του εξωτερικού (επιλογή ΥΠ.ΠΟ).

ΛΑΡΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Γεννήθηκε στη Λύση της Αιμοχώστου το 1956.

Σπούδασε στο Κέντρο Γραφικών Τεχνών της Αθήνας και ζωγραφική στην Ακαδημία Καλών Τεχνών στο Λένινγκραντ.

Έχει ατομικές εκθέσεις στο Λένινγκραντ, τη Λάρινακα, τη Λευκωσία, τη Λεμεσό και πήρε μέρος σε ομαδικές στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

ΜΑΣΙΑ ΝΕΦΕΛΗ

Γεννήθηκε στην Άρτα το 1957.

Σπούδασε μαθηματικά (1976-1982) στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και ζωγραφική (1982-1987) στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών Αθηνών. Έκανε μάστερ ζωγραφικής-χαρακτικής (1988-1991) στο Πανεπιστήμιο Πενσυλβανίας στη Φιλαδέλφεια. Εργάστηκε στο Ινστιτούτο Μοντέρνας Τέχνης Φιλαδέλφειας (1989-1990).

Εκθέσεις: 1987: Γκαλερί Κύκλος, Πάφος, Ινστιτούτο Μοντέρνας Τέχνης, Φιλαδέλφεια, Εθνική Πινακοθήκη, Αθήνα. 1990: Γκαλερί Arthur Ross, Φιλαδέλφεια. 1991: Γκαλερί Métropolis, New York, 19η Biennale χαρακτικής Λιουμπλιάνα, Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης Βαλτιμόρης, Ινστιτούτο Μοντέρνας Τέχνης Φιλαδέλφειας. 1992: Γκαλερί Nye Gomez Βαλτιμόρης. 1993 : Πολιτιστικό κέντρο Maliotis Βαλτιμόρης, 1η Biennale του Maastricht, 21ο Συνέδριο Γραφικών Τεχνών Βαλτιμόρης. 1994: Konsechthaus Beim Engel Λουξεμβούργο.

Διακρίσεις: Biennale Σόφιας, Υποτροφία Ωνάση, Υποτροφία Πανεπιστημίου Πενσυλβανίας.

ΜΕΛΑ ΕΥΑ

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1956.

Σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. Αθηνών (χαρακτική με καθηγητή τον Κ.Γραμματόπουλο και Τέχνη του Βιβλίου με καθηγητή τον Γ.Παπαδάκη).1981-82 Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών, Παρίσι. Ατομικές εκθέσεις στην Αθήνα, Ομαδικές εκθέσεις σε Φεστιβάλ ΚΝΕ, Θεσσαλονίκη, Αθήνα, Λάρισα, Σόφια, Αν.Βερολίνο, Βαρσοβία. 1η Μπιενάλε Μεσογειακής χαρακτικής 1988, Μιραμπέλο Κρήτης, Διεθνής Μπιενάλε Χαρακτικής, Βάρνα 1989.

ΜΠΑΧΑΡΙΔΗΣ ΝΙΚΟΣ

Γεννήθηκε στο Λαγκαδά το 1946.

Ζει και εργάζεται στη Θεσσαλονίκη. Ζωγραφίζει από το 1977. Από το 1978 ασχολείται με τη χαρακτηριστική και τη γλυπτική. Έχει κάνει 4 ατομικές εκθέσεις (3 στη Θεσσαλονίκη και 1 στη Κατερίνη) και έχει πάρει μέρος σε περισσότερες από 30 ομαδικές στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

ΜΠΟΤΣΟΓΛΟΥ ΧΡΟΝΗΣ

Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1941.

Σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. Αθηνών με δάσκαλο τον Γ.Μόραλη. Έχει στο ενεργητικό του πλήθος ατομικών και ομαδικών εκθέσεων στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Πήρε μέρος και σε Πανελλήνιες εκθέσεις ενώ συμμετείχε στις Μπιενάλε του Σάο Πάολο και της Χαϊδελβέργης.

ΜΠΟΥΤΕΑΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

Γεννήθηκε στην Καλαμάτα το 1941.

Σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. Αθηνών χαρακτηριστική με δάσκαλο τον Κ.Γραμματόπουλο. Με υποτροφία συνέχισε τις σπουδές του στο Παρίσι (1966-69). Έχει στο ενεργητικό του πλήθος ατομικών και ομαδικών εκθέσεων στην Ελλάδα και το εξωτερικό, καθώς και σε Πανελλήνιες και Διεθνείς εκθέσεις. Εκπροσώπησε την Ελλάδα στην Μπιενάλε της Βενετίας το 1990.

ΝΤΑΓΚΑΡΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

Γεννήθηκε στον Πειραιά το 1947.

Σπουδές: Ζωγραφική στην Academie Grande Saumier, Ελληνική Αρχαιολογία και Ιστορία Ψηφιδωτού στην Ecole pratique des Hautes Études (Sorbonne), Ζωγραφική και χαρακτηριστική στην Ecole nationale supérieure des Beaux-Arts, Εικαστικές Τέχνες στο Πανεπιστήμιο U.P. VIII. Ασχολείται περισσότερο με την ξυλογραφία και την χαλκογραφία. Ατομικές εκθέσεις: Αθήνα, Βόλος, Καστοριά, Τρίπολη, Ρόδος, Ιωάννινα, Μυτιλήνη, Μόλυβος, Πειραιάς, Λευκωσία, Ηράκλειο. Ομαδικές εκθέσεις: Αθήνα, Παρίσι, Βόλος, Ιωάννινα, Τρίπολη, Άργος, Θεσσαλονίκη, Πειραιάς, Σιγκαπούρη, Βρυξέλλες, Λειψία.

ΕΥΛΑ-ΞΑΝΑΛΑΤΟΥ ΙΡΙΣ

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1941.

Σπούδασε ζωγραφική και μεταξοτυπία στο Froebel Educational Institute, London University. Έχει ατομικές εκθέσεις στη Ρώμη, στην Οξφόρδη, στην Αθήνα. Πήρε μέρος σε πανελλήνιες και ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1960.

Σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. ζωγραφική κοντά στον Ν.Κεσσανλή και χαρακτηριστική κοντά στον Θ. Εξαρχόπουλο. Έχει πάρει μέρος σε ομαδικές εκθέσεις στην Αθήνα.

ΠΑΝΤΕΛΙΑΣ ΜΙΑΤΟΣ

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1954.

Σπούδασε χαρακτική στην Ε.Ν.Σ. des Beaux Arts στο Παρίσι όπου και έζησε από το 1974 έως το 1985. Από το 1986 ζει και εργάζεται στην Αθήνα.

Ατομικές εκθέσεις: Αθήνα, Κάστρο Μονεμβασιάς, Ηράκλειο Κρήτης, Πειραιάς, Θεσσαλονίκη. Ομαδικές εκθέσεις: Παρίσι, Αθήνα, Κάστρο Μονεμβασιάς.

ΠΕΡΙΒΟΛΑ ΜΙΑ

Γεννήθηκε το 1942.

Σπούδασε από το 1960 μέχρι το 1962 στο Wellesley College της Βοστώνης και το 1963 στην Ακαδημία Καλών Τεχνών της Βιέννης (τμήμα χαρακτικής) με καθηγητή τον Μ. Melcher. Το 1967 πήρε βραβείο της πόλης της Βιέννης για διπλωματική εργασία. Το 1971 πήρε έπαινο στην έκθεση "Ύμνος στην ελευθερία" του Δ. Σολωμού, Γκαλερί Νέες Μορφές Αθήνας. Το 1973 Πήρε έπαινο του Salon International Paris-Sud. Το 1974-75 πήρε υποτροφία μεταπτυχιακών σπουδών του Αυστριακού Κράτους. Ατομικές εκθέσεις: Αθήνα, Ιαπωνία, Αυστρία. Ομαδικές εκθέσεις: Αθήνα, Παρίσι, Γερμανία, Ιαπωνία, Ιταλία, Biennale Sao Paolo 1967, Μόσχα, Θεσσαλονίκη, Πολωνία, Βερολίνο, Βρατισλάβα.

ΣΑΡΕΛΑΚΟΥ ΡΟΥΜΠΙΝΑ

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1950.

Αρχικά μαθήτευσε κοντά στους Π. Σαραφιανό και Γ. Μόραλη. Ύστερα σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. κοντά στον Κ. Γραμματόπουλο χαρακτική. Συνεχίζει με σπουδές λιθογραφίας στη Σχολή Καλών Τεχνών στο Παρίσι.

Έχει ατομικές εκθέσεις στην Αθήνα και έχει πάρει μέρος σε ομαδικές στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

ΣΑΧΙΝΗΣ ΞΕΝΟΦΩΝ

Γεννήθηκε το 1954 στη Θεσσαλονίκη.

Σπουδές: Α.Σ.Κ.Τ. 1972-1978, Ecole Nationale Supérieure des Beaux Arts, Παρίσι 1981-1984 (με καθηγητή τον V. Guignebert). Διδάσκει στο Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών της Σχολής Καλών Τεχνών, Θεσσαλονίκη.

Έχει στο ενεργητικό του 12 ατομικές εκθέσεις, ενώ έχει πάρει μέρος σε πολλές ομαδικές στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, καθώς και σε Πανελλήνιες.

ΣΙΑΜΚΟΥΡΗ ΜΑΓΔΑ

Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1951.

Σπούδασε ζωγραφική στην Α.Σ.Κ.Τ. (1980-1985) με δασκάλους τους Τέτση, Εξαρχόπουλο, Μυταρά στο προκαταρκτικό. Μεταπτυχιακές σπουδές χαρακτικής στο Λονδίνο το 1986 και το 1987 με υποτροφία του Ι.Κ.Υ. στο Royal College of Art, ενώ το 1988 και 1989 συνεχίζει τις μεταπτυχιακές της μελέτες στη ζωγραφική και χαρακτική στο Central St. Martin's School of Art. Από το 1990 ανήκει στο Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό της Α.Σ.Κ.Τ. Αθηνών. Ατομικές εκθέσεις: Αθήνα, Λονδίνο. Ομαδικές εκθέσεις: Πανελλήνια στην Αθήνα, Πειραιάς, Λονδίνο, Οξφόρδη, Λεστερσάιρ.

ΣΙΑΤΕΡΛΗ ΔΗΜΗΤΡΑ

Γεννήθηκε στο 'Αργος το 1952.

Σπούδασε στην Ακαδημία Καλών Τεχνών της Μπολόνια (ζωγραφική, χαρακτική, διακοσμητική). Το 1977 άνοιξε εργαστήριο χαρακτικής με τον ζωγράφο-χαρακτή Ουίλιαμ Πίνο Παντολφίни και από τότε εκθέτει συχνά στην Αθήνα και σε άλλες πόλεις.

ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Γεννήθηκε στη Γραβιά Φωκίδας το 1959.

Σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. ζωγραφική στο εργαστήριο του Σ. Κοκκινίδη και χαρακτική στο εργαστήριο του Θ. Εξαρχόπουλου. Το 1990 κέρδισε τριετή υποτροφία χαρακτικής εσωτερικού από το Ι.Κ.Υ. Πήρε μέρος σε δύο ομαδικές εκθέσεις στην Αθήνα.

ΣΧΟΙΝΑ ΜΑΙΡΗ

Γεννήθηκε στις Σέρρες το 1948.

Σπούδασε χαρακτική στην Α.Σ.Κ.Τ. Αθηνών και στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών του Παρισιού, όπου ασχολήθηκε περισσότερο με την λιθογραφία. Έχει πάρει μέρος σε ομαδικές εκθέσεις καθώς και σε Πανελλήνιες.

ΤΣΑΚΙΡΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

Γεννήθηκε το 1955 στα Γιαννιτσά.

Σπούδασε στη Σχολή Καλών Τεχνών της Φλωρεντίας ζωγραφική με καθηγητή τον Farulli και χαρακτική με τον Vizzano. Είναι εγκατεστημένος στη Θεσσαλονίκη. Ατομικές εκθέσεις: Λαμία, Φλωρεντία, Γιαννιτσά, Αθήνα, Θεσσαλονίκη. Ομαδικές εκθέσεις: Φλωρεντία, Μάντοβα, Βιλαμάνια, Σαν Κλεμέντε, Ωδείο Αθηνών.

ΤΣΑΛΑΜΑΤΑ ΒΙΚΥ

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1948.

Σπούδασε Γραφικές Τέχνες στον Α.Τ.Ο. και συνέχισε στην Α.Σ.Κ.Τ. Αθηνών, στην Ακαδημία Καλών Τεχνών της Μπολόνια από το 1970 μέχρι το 1972, στο Πανεπιστήμιο της Περούτζια όπου ασχολήθηκε με την ιστορία της Τέχνης και τις ολοκλήρωσε στο Πανεπιστημιακό Κολλέγιο Τυπογραφίας του Λονδίνου όπου έκανε μεταπτυχιακές σπουδές χαρακτικής. Έχει πάρει μέρος σε αρκετές ομαδικές και Πανελλήνιες εκθέσεις και πήρε έπαινο στο διαγωνισμό αφίσας για την 34η Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης το 1968. Ασχολείται ιδιαίτερα με τη χαλκογραφία και τη χρωμοχαλκογραφία.

ΦΡΑΓΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Γεννήθηκε στα Γιάννενα το 1958 και μεγάλωσε στη Θεσσαλονίκη.

Σπούδασε λιθογραφία στη Σχολή Καλών Τεχνών στο Παρίσι. Ασχολείται με τη ζωγραφική και τη λιθογραφία. Ζει και εργάζεται στη Θεσσαλονίκη.

ΧΑΡΟΣ ΜΑΝΩΛΗΣ

Γεννήθηκε στα Κύθηρα το 1960.

Σπούδασε ζωγραφική και τεχνικές χαρακτικής στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών του Παρισιού και εικαστική οπτική επικοινωνία στην Ανωτάτη Σχολή Διακοσμητικών Τεχνών της ίδιας πόλης. Εικονογράφησε 3 λευκώματα με πρωτότυπες λιθογραφίες και χαλκογραφίες που τυπώθηκαν και εκδόθηκαν στην Ελλάδα και τη Γαλλία.

Ζει στην Αθήνα και το Παρίσι.

Έχει κάνει ατομικές εκθέσεις στην Αθήνα και το Παρίσι. Έχει πάρει μέρος σε πολλές ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

ΨΥΧΟΠΑΙΔΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1945.

Σπούδασε στην Α.Σ.Κ.Τ. Αθηνών και με υποτροφία ολοκλήρωσε τις σπουδές του στην Ακαδημία Καλών Τεχνών του Μονάχου, από το 1971 μέχρι το 1974. Από το 1966 έχει στο ενεργητικό του πάνω από 25 ατομικές εκθέσεις και από το 1972 έχει πάνω από 30 ομαδικές εκθέσεις τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

Το παρόν τεύχος εκδόθηκε επ' ευκαιρία της παρουσίασης
του τρίτου εκθεσιακού κύκλου με έργα της συλλογής
Νεοελληνικής Χαρακτικής της "Τέχνης". Η εκδήλωση
πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με το Πολιτιστικό Κέντρο
Βορ. Ελλάδος της Εθνικής Τράπεζας, στο κτίριο του
τελευταίου, το Σεπτέμβριο 1995.